

فصلنامه علمی پژوهش و برنامه‌ریزی شهری

سال ۱۱، شماره پیاپی ۴۰، بهار ۱۳۹۹

شاپا چاپی: ۲۲۲۸-۵۲۲۹ - شاپا الکترونیکی: ۳۸۴۵-۲۴۷۶

<http://jupm.miau.ac.ir>

مقاله پژوهشی

بررسی ارتباط بین پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز و کیفیت زندگی شهروندان در حوزه پارس جنوبی

سیدمحمد احمدپور: دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران
غلامرضا جعفری‌نیا: استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران
حبیب پاسبان‌زاده: استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران

پذیرش: ۱۳۹۸/۱۰/۲۰

صص ۱۲۲-۱۰۷

دریافت: ۱۳۹۸/۸/۲۰

چکیده

عوامل متعددی بر کیفیت زندگی افراد تأثیرگذار است که از جمله آنها میزان صنعتی شدن محدوده زندگی می‌باشد. تداوم تعهد فرد به نظام اجتماعی ریشه در رضایت از کیفیت زندگی خود، وضعیت جامعه و به طور کلی شرایط زندگی فرد دارد. هر فرد از طریق تحلیل شرایط پیرامون خود، می‌تواند اوضاع فردی خویش را دریافته و به ارزیابی آن بپردازد. عواطف مثبت در مورد شرایط خود اگرچه عنصری ذهنی است، ریشه در شرایط عینی دارد. پژوهش حاضر با استفاده از روش میدانی، تکنیک پیمایش و ابزار تحقیق پرسشنامه به دنبال پاسخ به این سؤال اصلی می‌باشد که آیا بین پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز با کیفیت زندگی شهروندان در حوزه پارس جنوبی ارتباط وجود دارد؟ جامعه آماری پژوهش حاضر تمامی شهروندان ۱۸ سال به بالای شهرستان‌های عسلویه و کنگان می‌باشد که تعداد ۳۷۶ نفر از آنها به عنوان حجم نمونه که با استفاده از فرمول کوکران بدست آمده مورد بررسی قرار گرفته‌است. همچنین برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزارهای SPSS و معادلات ساختاری Smart PLS استفاده شده است. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که بین پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز با میزان کل کیفیت زندگی ($P = -0.34$) و شاخص‌های آن یعنی کیفیت زندگی اجتماعی ($P = -0.37$)، کیفیت زندگی روانی ($P = -0.36$)، کیفیت زندگی جسمانی ($P = -0.30$) و کیفیت زندگی خانوادگی ($P = -0.39$) ارتباط منفی و معکوس وجود دارد. اما بین پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز با کیفیت زندگی اقتصادی ارتباط معناداری مشاهده نشد. همچنین نتایج حاصل از مدل معادله ساختاری (Smart PLS) نیز نشان می‌دهد که پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز بر کیفیت زندگی تأثیر متوسط داشته (-0.513) و متغیر پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز در مجموع (0.263) از واریانس متغیر کیفیت زندگی را تبیین می‌کند.

واژگان کلیدی: صنعت نفت و گاز، پیامدهای زیست محیطی، کیفیت زندگی، حوزه پارس جنوبی.

مقدمه:

یکی از شاخص‌های بهداشتی روانی میزان کیفیت زندگی است در بحث‌های مربوط به کیفیت زندگی، تنها زیستن مهم نیست، بلکه کیفیت آن دارای اهمیت است. نگرانی از کیفیت زندگی یکی از مشخصه‌های جامعه معاصر است و حیطة ی مربوط به کیفیت زندگی و سنجش آن شاید در هیچ زمانی به اندازه ی امروز وسیع نبوده است. اقتصاددانان، دانشمندان و دولت مردان هر کدام از دیدگاه خاصی به آن می‌نگرند. کیفیت زندگی، مفهومی پیچیده و چند بعدی است که تحت تأثیر مؤلفه‌هایی چون زمان و مکان و ارزش‌های فردی و اجتماعی قرار دارد، و از این رو معانی گوناگونی برای افراد و گروه‌های مختلف بر آن مترتب است. برخی آنرا به عنوان قابلیت زیست پذیری یک ناحیه، برخی دیگر به عنوان اندازه ای برای میزان جذابیت و برخی به عنوان رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی، رضایتمندی و مواردی از این دست تعبیر کرده اند (Epley, D. & Menon, M (2008) 288). تداوم تعهد فرد به نظام اجتماعی ریشه در رضایت از کیفیت زندگی خود، وضعیت جامعه و به طور کلی شرایط زندگی فرد دارد. هر فرد از طریق تحلیل شرایط پیرامون خود، می‌تواند اوضاع فردی خویش را دریافته و به ارزیابی آن بپردازد. عواطف مثبت در مورد شرایط خود اگرچه عنصری ذهنی است، ریشه در شرایط عینی دارد. (Ali Babaei, Yahya; Bayangani, Bahman (2011). فرآیندهای اکتشاف و استخراج نفت و گاز می‌تواند آثار زیست محیطی گوناگونی در پی داشته باشند که بسته به مرحله فرآیند، پیچیدگی و حجم پروژه، ماهیت و حساسیت محیط اطراف، میزان اثربخشی طرح و برنامه، روش‌های پیشگیری از آلودگی و تکنیک‌های کنترل و کاهش اثرات، می‌توانند متغیر باشند. البته تلاش‌های زیادی در جهت توسعه سیستم‌های مدیریتی، روش‌های عملیاتی و فن‌آوری مهندسی به منظور کاهش آثار زیست محیطی صورت گرفته و به میزان قابل توجهی میزان خسارات زیست محیطی را کاهش داده است، اما در هر صورت بر کیفیت زندگی افراد تأثیرگذار است. (Tahmasebi Birgani, (2016: 44). در عسلویه به دلیل وجود واحدهای پتروشیمی و پالایشگاهی وضعیت کیفی هوا به علت فشار مواد آلاینده شرایط مناسبی ندارد. در این منطقه به دلیل وضعیت توپوگرافی و ارتفاع بلند، تعادل هوا به راحتی انجام نمی‌شود اما انتشار آلودگی به خصوص عوامل آلاینده به راحتی انجام می‌شود. مطالعات مختلف ارتباط آلودگی‌های ناشی از صنایع گاز و پتروشیمی را با بیماری‌های مختلف مانند آسم و آلرژی، سرطان‌های ریه، پستان، لوسمی و لنفوم غیرهوکین، بیماری‌های قلب و عروقی، مغز و اعصاب، زنان و ناباروری و اختلال در رشد جنین و نوزاد نشان داده‌اند. انتشار گازهای ناشی از فرآیند تولید و احتراق نیازمند مدیریت درست است چراکه این گازها از جمله گوگرد یکی از اصلی‌ترین منابع آلودگی در عسلویه مطرح می‌شود که باید نگهداری این گازها در محل‌های سرپوشیده اتفاق بیفتد اما متأسفانه مدیریتی در بحث نگهداری گوگرد در این منطقه حاکم نیست. آلودگی منطقه عسلویه ناشی از عوامل فرآیندی و احتراقی است. آلاینده‌های منطقه عسلویه به نسبت شدیدتر و خطرناک‌تر از ذراتی است که منشا کانی دارند و روی انسان تأثیر می‌گذارند به همین دلیل توجه سیاست‌گذاران باید به بخش نفت و انرژی بیشتر باشد. پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به سؤال و فرضیه‌های زیر می‌باشد

- پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز بر کیفیت زندگی شهروندان در حوزه پارس جنوبی کدامند؟

- بین پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز و کیفیت زندگی شهروندان در حوزه پارس جنوبی ارتباط وجود دارد.

- بین وضعیت زیست محیطی حاصل از صنعت نفت و گاز و کیفیت زندگی روانی ارتباط وجود دارد.

- بین وضعیت زیست محیطی حاصل از صنعت نفت و گاز و کیفیت زندگی شهری ارتباط وجود دارد.

پیشینه و مبانی نظری تحقیق:

غلامی و دیگران (۱۳۹۷) پژوهشی را با عنوان «تحلیل فضایی اثرات زیست محیطی کاربری فضای سبز شهری بر کیفیت زندگی مطالعه موردی: منطقه ۱۰ شهر تهران» به انجام رساندند. نتیجه حاصله مبین آن است که فضای سبز از لحاظ زیست محیطی بر کیفیت زندگی شهری به میزان زیادی تأثیر گذار بوده و موجب بهبود آن می‌شود با توجه به نتیجه این تحقیق می‌توان گفت که ۲/۲۶ درصد از سطح منطقه ۱۰ شهر تهران از تأثیرات زیست محیطی کاربری فضای سبز بصورت کامل بهره مند شده و موجب بهبود کیفیت زندگی ساکنان این محدوده با توجه به معیارهای این پژوهش گردیده است. امانپور و دیگران (۱۳۹۵) پژوهشی را با عنوان «تحلیلی بر نقش مؤلفه‌های زیست محیطی در کیفیت زندگی شهروندان (مورد: منطقه ۷ شهر اهواز)» به انجام رساندند. نتایج نشان دادند که وضعیت ساختار محیط زیست شهر اهواز نشان از ناکارآمدی مدیریت محیط زیست شهری مدیریت پراکنده با استراتژی‌های متفاوت و نبود مدیریت یکپارچه محیط زیست در این شهر است و نیازمند یک برنامه ریزی منسجم (با دید کل نگر و همه جانبه نگر) و مدیریت صحیح زیست محیطی به منظور ارتقاء سطح رضایتمندی و کیفیت زندگی شهروندان این شهر می‌باشد. حجازی و دیگران (۱۳۹۴) پژوهشی را با عنوان «بررسی تأثیر توسعه منطقه عسلویه بر کیفیت زندگی (با رویکرد رشد صنعتی)» به انجام رساندند. یافته‌ها نشان داد حضور صنعت و گسترش سریع

توسعه صنعتی در منطقه پیامدهای دوگانه‌ای داشته است. زیرساخت‌ها و امکانات زیربنایی نسبت به قبل بهبود یافته، ولی سبب بروز تغییراتی در نگرش‌های فرهنگی و شیوه معیشتی نشده است. از بین رفتن کشاورزی بومیان و نیز محدود شدن صیادی و تمایل بومیان به کارهای خدماتی باعث شده شغل‌های سنتی در جامعه بومی به خطر بیفتد، در این تحقیق از ۴ شاخصی که برای بررسی تأثیر توسعه اقتصادی بر بومیان منطقه در نظر گرفته شده، «ایجاد راه‌های ارتباطی» بیشترین تأثیرگذاری را در منطقه و سبک زندگی داشته است. اجزاشکوهی و کمانداری (۱۳۹۴) پژوهشی را با عنوان «سنجش میزان رضایت از کیفیت زندگی در منطقه چهار شهر کرمان» به انجام رساندند. نتایج تحقیق که در قالب آزمون‌های ناپارامتری، ویلکاکسون، کروسکال والیس، یومن ویتنی و همبستگی اسپیرمن انجام گرفت نشان می‌دهد در تمامی ابعاد پنج گانه کیفیت زندگی (حوزه مسکن، امنیت، روابط اجتماعی و حس تعلق، امکانات و تسهیلات شهری و حمل و نقل) شکاف منفی از کیفیت وجود دارد. بیشترین میانگین شکاف کیفیت در حوزه حمل و نقل و کمترین میانگین شکاف مربوط به بعد روابط اجتماعی و حس تعلق مکانی است. نتایج تحقیق نشان داد که بین سن مراجعان و نمره شکاف کیفیت همبستگی مثبتی وجود داشت یعنی با افزایش سن پاسخگویان میزان رضایت آنان افزایش می‌یابد. همچنین بر اساس یافته‌ها بین استفاده از رسانه‌های داخلی و کیفیت زندگی ارتباط مثبت وجود دارد. بین استفاده از رسانه‌های خارجی و کیفیت زندگی ارتباط معناداری مشاهده نشد.

کور و کور و و نکاتیشان (۲۰۱۵) در تحقیقی با عنوان «عوامل تعیین کننده حمایت و کیفیت زندگی» به شناسایی عوامل تعیین کننده کیفیت زندگی و حمایت خانواده از افراد سالمند پرداخته‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد که افرادی که آموزش رسمی دریافت کرده بودند، کسانی بودند که از لحاظ مالی مستقل بودند، کسانی که فعالیت‌های روزانه‌شان را به صورت مستقل انجام می‌دادند و افرادی که از طرف اعضای خانواده شان حمایت می‌شدند، کیفیت زندگی بالایی داشتند. این مطالعه نشان داد که عوامل مختلفی از جمله جنسیت، تحصیلات، استقلال مالی، و حمایت خانوادگی کیفیت زندگی را تعیین می‌کند. به طور مشابه، آموزش، ثروت و حمایت خانوادگی پیش‌بینی کننده ی حمایت خانوادگی افراد بود. زینال و دیگران (۲۰۱۲) پژوهشی را با عنوان «شرایط مسکن و کیفیت زندگی فقرای شهری در مالزی» به انجام رساندند. نتایج نشان دادند که رابطه معناداری بین شرایط مسکن، بهداشت، ایمنی، و حمایت اجتماعی و کیفیت زندگی وجود دارد و مسکن نه تنها یک سرپناه فیزیکی بلکه نقش مهمی در سلامت جسمی، روانی و عاطفی فرد با توجه به ابعاد کیفی ارائه شده توسط شرایط مسکن و محیط اطراف منطقه مسکن دارد. اوکتای و روستمیلیا^۳ (۲۰۱۰) پژوهشی را با عنوان «اندازه گیری کیفیت زندگی شهری و رضایت محله؛ منطقه مورد مطالعه: فاماگوستا» به انجام رساندند. نتایج نشان دادند که در مقایسه با رضایت یک فرد از خانه، همسایگان نزدیک و ویژگی‌های آن، رضایت کلی کیفیت زندگی شهری در فاماگوستا پایین‌تر است. در حالی که تقریباً دو سوم از نمونه به طور کلی از محله خود راضی بودند، فقط ۲۱ درصد از کیفیت زندگی راضی بودند.

ماریانی و دیگران (۲۰۱۰) در پژوهش خود نشان دادند که هدف آن است که تأثیر شرایط محیطی بر امید به زندگی بر اساس مدل OLG مورد بررسی قرار گیرد لذا مدل استفاده شده در این مطالعه بیانگر همبستگی مثبت بین طول عمر و کیفیت محیط زیست است به گونه‌ای که هر دو متغیر در بلند مدت در طول یک مسیر حرکت می‌کنند. لی^۴ (۲۰۰۸) با استفاده از شاخص‌های ذهنی به ارزیابی کیفیت زندگی در شهر تایپه پرداخته‌است. در این راستا ۳۳۱ نفر از ساکنان شهر تایپه به منظور پیمایش ارزیابی ذهنی ساکنان از کیفیت زندگی مورد مطالعه قرار گرفته‌است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که محل زندگی، زناشویی، سن، تحصیلات و درآمد قلمروهای مختلف رضایت را تحت تأثیر قرار می‌دهند. علاوه بر آن وضعیت اجتماعی، تعلقات محلی و رضایت از محله بیشترین تأثیر بر رضایت از کیفیت زندگی دارند. تاکنون پژوهش‌های متعددی در زمینه کیفیت زندگی صورت گرفته شده است که برخی از آنها به ارتباط بین ویژگی‌های زیست محیطی و کیفیت زندگی اشاره داشته‌اند. تحلیل فضایی اثرات زیست محیطی کاربری فضای سبز شهری بر کیفیت زندگی، بررسی کیفیت زندگی، سرمایه اجتماعی و نگرش برند شهری بر اساس تجربه عاطفی در رویداد‌های بزرگ و جهت‌گیری زیست محیطی در بین شهروندان، طراحی پایدار گامی در جهت کاهش آلاینده‌های زیست محیطی و ارتقای کیفیت زندگی شهرها، تحلیلی بر نقش مؤلفه‌های زیست محیطی در کیفیت زندگی شهروندان، سنجش میزان رضایت از کیفیت زندگی، کیفیت زندگی شهری و نقش منطقه‌ی ویژه‌ی اقتصادی

¹ . Kaur & Kaur, & Venkateshan

² . Zainal

³ . Oktay, D. and Rustemli

⁴ . Mariani

⁵ . Lee

پارس جنوبی (عسلویه) در تحول مکانی- فضایی سکونتگاه های روستایی، عوامل تعیین کننده ی حمایت خانواده و کیفیت زندگی، شرایط مسکن و کیفیت زندگی فقرای شهری از جمله پژوهش های صورت گرفته می باشند.

کیفیت زندگی: آبراهام مازلو در «نظریه ی انگیزه های» اش اساس فرض خود را بر این گذاشته که در درون هر انسان هفت دسته نیاز وجود دارند، این نیازها عبارتند از: ۱- نیازهای فیزیولوژیکی، ۲- نیاز به ایمنی، ۳- نیازهای اجتماعی، ۴- نیاز به احترام، - خود شکوفایی، ۶- معرفت پذیری، ۷- زیبایی شناسی، بر اساس این نظریه برای افزایش رضایتمندی افراد باید ابتدا سعی کرد نیازهای اولیه افراد اند خورد، پوشاک، مسکن و سایر نیازهای فیزیولوژیکی را تأمین نمود، در مراحل بعدی، مسئله امنیت شغلی، نیازهای ارتباطی در کار و نیاز به احترام مطرح می باشد. در آخر نیز به قول مازلو، آنچه فرد می تواند باشد، باید بشود. (Rezaeans, Ali. (1991)

سرچی^۱ یک دیدگاه توسعه یافته از نظریه مازلو ارائه داد که به ارتباط این نظریه با کیفیت زندگی می پردازد. این تئوری معتقد است که جوامع توسعه یافته، شامل اعضای است که اساساً در مراتب بالاتری از نیازها اکتفا و راضی می شوند. برعکس، جوامع کمتر توسعه یافته، شامل اعضای است که اغلب با مراتب پائین تری از نیاز اکتفا می شوند. کیفیت زندگی بر حسب سطح نیازهای سلسله مراتبی اعضای یک مردم مشخص و معین تعریف می شود و هر چه رضایت از برآورده شدن نیاز اکثریت مردم در یک جامعه بالاتر باشد، کیفیت زندگی جامعه نیز بالاتر است. همچنین، نهادهای برای رفع نیازهای انسانی و بالا بردن کیفیت زندگی با تغییرات سلسله مراتبی این نهادهای اجتماعی همراه می شود (Sirgy, M. (1986). لی و دیگران مدلی در ارتباط با کیفیت زندگی ارائه داده اند که مدل آن در شکل زیر آورده شده است. طبق این مدل، ساختار مفهومی کیفیت زندگی باید حداقل شامل چهار بعد یا زمینه گسترده زندگی و دو محور عینی و ذهنی باشد. رضایت زندگی ذهنی فرد، توسط شرایط زندگی عینی، نظام سلسله مراتبی نیازهای زندگی و استانداردهای مقایسه شده با زندگی حاضر فرد تعیین می شود. ارزیابی بر اساس شخصیت، تجربه های زندگی و منابع شخصی در شبکه فرهنگی، اجتماعی و محیطی است. (Li, L. (1976). Young, D. Wei, H. Zhang, Y. Xiao, Sh, Wang, X and Chan, X. از نظر ونتگوت نظریه کیفیت زندگی، نظریه ای کلی می باشد که حاوی هشت نظریه واقعی تر در یک طیف ذهنی- اصالت وجودی- عینی می باشد. این سه طیف شامل: ۱- کیفیت ذهنی زندگی: عبارت است از احساسی که فرد از لذت بخش بودن زندگی خود دارد. فرد، شرایط، احساسات و عقایدش را شخصاً ارزیابی می کند. بنابراین، رضایتمندی از زندگی این جنبه از زندگی را مشخص می کند. ۲- کیفیت اصالت وجودی زندگی: به معنی لذت بخش بودن زندگی فرد در سطح عمیق تر است. در این دیدگاه، فرض بر این است که فرد دارای ماهیت عمیق تری است که شایسته احترام بوده و اینکه فرد می تواند منطبق با ماهیت خود زندگی کند. به عنوان مثال نیازهای بیولوژیکی فرد بر طرف شود، رشد به حد کمال برسد و جریان زندگی منطبق با شاخص های معنوی با باورهای دینی فرد باشد. ۳- کیفیت عینی زندگی: به معنی درک چگونگی لذت بخش بودن زندگی فرد توسط پیرامون خود می باشد. (دنیای پیرامون لذت بخش بودن یا وضعیت فرد را درک کند). این دیدگاه تحت تأثیر فرهنگی است که مردم در آن زندگی می کنند (Ventegodt, Soren and others. (2003). فرانس ۳در نظریه ادراکی خود برای کیفیت زندگی چهار بعد اصلی خانواده، وضعیت اجتماعی و اقتصادی، وضعیت روحی و روانی و وضعیت جسمانی را مؤثر می داند. این چهار متغیر اصلی می تواند مستقلاً یا توأم با یکدیگر بر روی کیفیت زندگی تأثیر گذار باشد. البته درک فرد از کیفیت زندگی نیز می تواند بر هر یک از متغیرهای نامبرده تأثیر داشته باشد بطوریکه، اگر درک فرد از کیفیت زندگی اش کاهش یابد می تواند بر توانایی وی در محیط کاری و شغلی تأثیر گذاشته و موجب نقصان شرایط اقتصادی و اجتماعی وی گردد. (۲۰۱۶). (Ghanbari, Nozar; Shirazi, Zahra; Shirazi, Zeinab.

نظریه های زیست محیطی:

مارکس معتقد است که گرچه انسان ها مانند سایر موجودات برای بقا به منابعی که به محیطشان وابسته است نیاز دارند، لکن وضعیت زندگی آنها با بقیه طبیعت فرق دارد زیرا فقط دریافت کننده چیزهایی که محیط طبیعی برای آنها فراهم می آورند، نیستند و انسان قادر است محیط خود را دگرگون کند و محیط تهی از آدمی را به ساخته های مفید و با ارزش تغییر دهند. نمونه آن مسکن گزینی از کلبه های روستایی به شهرهای بزرگ و تهیه لباس به شیوه طراحی و خیاطی شده به جای استفاده از پشم حیوانات است (Fathi, Hooman and Mehdi Behroush, (2017). منطبق اصلی مارکسیسم که یکی از نظریه های نمونه اجتماعی نوین درباره جامعه صنعتی است. اگر در نظام سرمایه داری از طبیعت بهره کشی می شود، دیدگاه مارکس درباره جامعه فراسرمایه داری یا سازمان کمونیستی بر بهره کشی چند برابر از طبیعت استوار بود. به عبارت دیگر، تصور مارکس آن بود که در نظام کمونیستی بهره کشی از طبیعت و تولید ثروت، کالاها و خدمات چنان

¹. Sergey

². Ventegodt

³. Ferrans

کارساز و مولد خواهد بود که نیازهای مادی همه آدمیان را برآورد می کند. زیرا بهره کشی از طبیعت بسیار کارایی خواهد داشت. (Fallahpour, Morteza and Alireza Dehghan Porfarshah. (2018)). نظریه گیدنز، محیط زیست را از دیدگاه جهانی و با رویکرد سیستمی تبیین می نماید و از ابعاد مختلف به این مهم می پردازد؛ به طوری که اقتصاد، سیاست و فرهنگ را گردهم می آورد تا از این پدیده ی تمدن جدید، تصویر کامل تری ارائه دهد. می توان گفت که این مردم کشورهای کمتر توسعه یافته هستند که مشکلات و مسائل محیط زیستی را تجربه می کنند؛ مسائلی مانند جنگل زدایی، فرسایش خاک، آلودگی، بیابان زایی، همچنین ناتوانی فراگیر در عدم برآورده شدن نیازهایی که محیط زیست می تواند آن ها را تامین کند. سازمان ملل متحد، در چندین گزارش خود، به ارتباط میان اقتصاد جهانی، تخریب محیط زیست، بقای انسان ها، و امنیت بین المللی پرداخته و راه حل هایی را درحوزه ی انسان شناسی محیط زیست ارائه می دهد (Moharramnejad, Nasser and Tehrani, Mahnaz. (2010)).

هابرماس معتقد است که پرداختن به سیستم و جهان زیست در ضمن نظریه پردازی اجتماعی، با این هدف صورت می گیرد که جوامع چگونه با بحران روبه رو می شوند و چگونه می توان بر آن غلبه کرد. ادعا این است که جوامع به انسجام نیاز دارند اما عملاً با بحران روبه رو می شوند. هابرماس با طرح نظریه سیستم و زیست جهان، می خواهد «شرایط» بحران مشروعیت (استعمار شدن ارتباط و تضعیف شدن مشروعیت) و وضعیت آرمانی مناسب که مشروعیت را برگرداند، توضیح دهد (Akbarzadeh, Peyman; Mehran Akbarzadeh and Mehdi Akbarzadeh, (2016)). در پژوهش حاضر از نظریه های مختلفی به عنوان مبانی نظری استفاده شده است. اما از این نظریه ها تنها تعدادی از آنها مبنای استخراج فرضیه ها هستند که چارچوب نظری را تشکیل می دهند. مارکس معتقد است که گرچه انسانها مانند سایر موجودات برای بقا به منابعی که به محیطشان وابسته است نیاز دارند، لکن وضعیت زندگی آنها با بقیه طبیعت فرق دارد زیرا فقط دریافت کننده چیزهایی که محیط طبیعی برای آنها فراهم می آورد، نیستند و انسان قادر است محیط خود را دگرگون کند و محیط تهی از آدمی را به ساخته های مفید و باارزش تغییر دهد. نمونه آن مسکن گزینی از کلبه های روستایی به شهرهای بزرگ و تهیه لباس به شیوه طراحی و خیاطی شده به جای استفاده از پشم حیوانات است (Fathi, Hooman and Mehdi Behroush, 2017).

هینک و کواریک به ارتباط نزدیک بین محیط زیست و کیفیت زندگی پی بردند. به عقیده آنها زندگی مردم به شدت تحت تأثیر محیط فیزیکی قرار دارد. به عقیده آنها آلاینده ها و مواد خطرناک تأثیر قابل ملاحظه ای بر روی سلامت مردم دارد. یک منبع بکر و دست نخورده، موجب رضایت ذهنی شده و به مردم اجازه بازیابی از تنش های زندگی روزمره و انجام فعالیت فیزیکی را می دهد. دسترسی به مناسب نظیر جنگل ها، فضای سبز و رودخانه جنبه اساسی کیفیت زندگی است (Heink, U., & Kowarik, I. (2010)). استریمیکین معتقد است ویژگی های محیط زیستی در مهارت، نوع دلبستگی خانوادگی و تمایلات مردم در ابعاد مختلف زندگی بسیار مؤثر است. هرچه کیفیت محیط بالاتر باشد بهتر می تواند احساس رفاه، شادی، تندرستی و رضایت را از طریق ویژگی هایی که ممکن است فیزیکی، اجتماعی و نمادین باشد به ساکنان انتقال دهد (Streimikiene, D. (2014)). لیو که تلاش کرده است مفهوم کیفیت زندگی را در چارچوب کلی نظریه تولید وارد تحلیل های اقتصاد خرد کند؛ تلاش های دیگری که به تفصیل در حوزه نظریه های اقتصادی روی کیفیت زندگی صورت گرفته است مربوط می شود به کار جاستر^۱ و همکارانش (۱۹۸۱) که به دنبال پل زدن میان شکاف در شیوه تفکر اقتصاددانان درباره احساس بهزیستی مادی و شیوه تفکر دیگر عالمان اجتماعی نسبت به این امر بوده اند (Schuessler, K.F., Fisher, G.A. (2005)). بنابراین با توجه به توضیحات داده شده از نظریه های مارکس، گیدنز، لیو و بوند و کورنر این فرضیه اصلی پژوهش استخراج می شود که: - بین وضعیت زیست محیطی حاصل از صنعت نفت و گاز و کیفیت زندگی اجتماعی شهروندان ارتباط وجود دارد.

مواد و روش تحقیق:

پژوهش حاضر از نظر نوع هدف یک بررسی کاربردی، از نظر وسعت پهنانگر، از نظر دامنه خرد و از نظر زمانی یک بررسی مقطعی می باشد. تحقیق حاضر بر اساس نوع داده های جمع آوری و تحلیل شده، تحقیقی کمی است و از لحاظ نوع برخورد با مسأله مورد بررسی و ورود به آن مطالعه ای میدانی است. تکنیک مورد استفاده در این پژوهش پیمایش می باشد. در مطالعه میدانی، برای جمع آوری اطلاعات مورد نیاز از ابزار پرسشنامه استفاده شده است. پیش از آغاز پیمایش، پرسشنامه ی ابتدایی مورد آزمون اولیه قرار گرفت و با استفاده از نتایج

¹. Habermas

². Heink, U., & Kowarik

³. Streimikiene

⁴. Jastr

به دست آمده، نقایص موجود برطرف و پرسشنامه نهایی تنظیم شد. جامعه آماری پژوهش حاضر تمامی شهروندان ۱۸ سال به بالای شهرستان عسلویه و شهرستان کنگان می‌باشند. جمعیت شهرستان عسلویه در سال ۱۳۹۵ به میزان ۷۳۹۵۸ و جمعیت بالاتر از ۱۸ سال این شهرستان در حدود ۵۸۰۰۰ نفر است. جمعیت شهرستان کنگان در سال ۱۳۹۵ به میزان ۱۰۷۸۰۱ و جمعیت و افراد ۱۸ سال به بالای این شهرستان نیز در حدود ۸۰۰۰۰ نفر می‌باشد. (شکل ۱)

نام شهرستان	جمعیت کل	جمعیت ۱۸ سال به بالا	حجم نمونه به نسبت جمعیت
کنگان	۱۰۷۸۰۱	۸۰۰۰۰	۲۱۸
عسلویه	۷۳۹۵۸	۵۸۰۰۰	۱۱۳
تعداد کل	۱۸۱۷۵۹	۱۳۸۰۰۰	۳۷۶

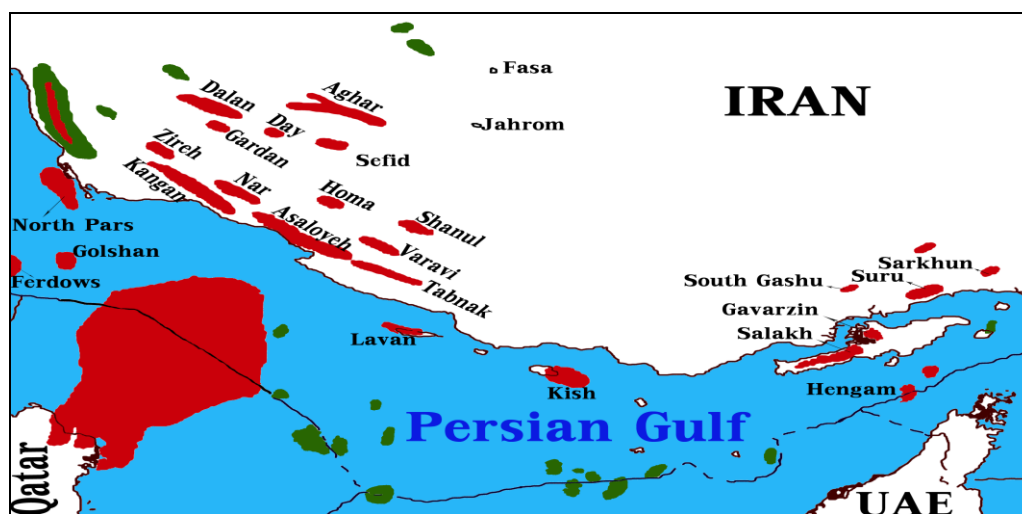
منبع: مطالعات نویسنده ۱۳۹۸.

روش نمونه گیری در پژوهش حاضر سهمیه ای و تصادفی دو مرحله ای می‌باشد. بدین ترتیب که به نسبت جمعیت هر شهرستان حجم نمونه انتخاب (مطابق با جدول فوق) و در مرحله بعد تعدادی از محلات و همچنین بخش های تابعه شهرستان عسلویه و کنگان به صورت تصادفی انتخاب و در سپس از هر محله و بخش نمونه نهایی به صورت تصادفی استخراج می‌شود. پس از گردآوری داده ها تجزیه و تحلیل آن ها با استفاده از نرم افزار آماری SPSS و Smart PLS انجام گردید در این رابطه جهت اطمینان از اعتبار لازم به مشاوره و بهره گیری از نظرات اساتید و کارشناسان مربوطه و همچنین از آزمون آلفای کرونباخ جهت پایایی پرسشنامه اقدام شده است و بر اساس ضریب آلفا ضریب پایایی تمامی متغیرها بالاتر از ۰/۷ می باشد.

جدول ۱- پایایی پرسشنامه نهایی بر اساس ضریب آلفای کرون باخ

متغیر	شاخص	ضریب آلفا
پیامدهای زیست محیطی حاصل از صنعت نفت و گاز	وضعیت کشاورزی	۰/۸۵۲
	تأثیر بر سلامتی افراد	۰/۷۹۳
	تأثیر بر هوا	۰/۸۴۲
	آلودگی آب	۰/۷۲۱
	آلودگی های محیطی	۰/۷۲۵
کیفیت زندگی اجتماعی	کیفیت زندگی روانی	۰/۸۲۵
	کیفیت زندگی جسمانی	۰/۸۱۴
	کیفیت زندگی اقتصادی	۰/۷۱۲
	کیفیت زندگی خانوادگی	۰/۷۴۶
	کیفیت زندگی شهری	۰/۷۵۶

منبع: مطالعات نویسنده ۱۳۹۸.

شکل ۱- محدوده مورد مطالعه - منبع: مطالعات نویسنده ۱۳۹۸.

بحث و ارائه یافته های تحقیق:

آمار توصیفی متغیر جمعیتی: نتایج فراوانی متغیر وضعیت تأهل نشان می‌دهد که ۵۵/۰۵ درصد پاسخگویان را متأهل و ۴۴/۹۵ درصد را مجرد تشکیل داده اند. نتایج فراوانی مربوط به متغیر جنس نشان می‌دهد که ۵۸/۵۱ درصد پاسخگویان را مرد و ۴۱/۴۹ درصد را زن می‌باشند. نتایج فراوانی متغیر تحصیلات نیز نشان می‌دهد که میزان ۰/۲۳ از پاسخگویان دارای سواد زیر دیپلم و دیپلم، ۰/۲۸ دارای مدرک کاردانی، ۰/۴۰ دارای مدرک کارشناسی و ۰/۹ نیز دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر می‌باشند. همچنین نتایج فراوانی متغیر سن نشان می‌دهد که ۰/۱۶ پاسخگویان ۱۸ تا ۲۰ سال، ۰/۲۱ پاسخگویان ۲۵ تا ۲۹ سال، ۰/۲۱ پاسخگویان ۳۰ تا ۳۵ سال، ۰/۱۵ پاسخگویان ۳۵ تا ۴۰ سال، ۰/۱۶ پاسخگویان ۴۰ تا ۴۹ سال، ۰/۸ پاسخگویان ۵۰ تا ۶۰ سال و ۰/۳ پاسخگویان ۶۰ سال به بالا هستند.

متغیر کیفیت زندگی: با توجه به بررسی متغیرها در قالب طیف لیکرت ۵ قسمتی خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم، و ضریب خیلی زیاد ۵، زیاد ۴، متوسط ۳، کم ۲ و خیلی کم ۱ می‌باشد برای بررسی آمار توصیفی این متغیرها از میانگین استفاده شده است. بر اساس یافته‌ها در بین شاخص‌های کیفیت زندگی اجتماعی، کیفیت زندگی جسمانی (۳/۵۱) و کیفیت زندگی اقتصادی (۲/۹۲) کمترین میانگین (۲/۹۲) می‌باشد. همچنین میزان کیفیت زندگی اجتماعی (۳/۴۷)، کیفیت زندگی روانی (۳/۲۰) و کیفیت زندگی خانوادگی (۳/۴۵) می‌باشد.

جدول ۲- توزیع پاسخگویان بر حسب کیفیت زندگی اجتماعی

میانگین	خیلی زیاد (۵)		زیاد (۴)		متوسط (۳)		کم (۲)		خیلی کم (۱)		مولفه‌های کیفیت زندگی اجتماعی
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۳/۴۷	۲۱/۲۷	۸۰	۲۵/۷۹	۹۷	۳۷/۲۴	۱۴۰	۱۰/۳۸	۳۹	۵/۱۴	۲۰	کیفیت زندگی اجتماعی
۳/۲۰	۱۳/۸۲	۵۰	۲۲/۸۷	۱۰۸	۳۲/۷۲	۱۱۸	۱۹/۹۵	۶۸	۱۰/۶۴	۳۲	کیفیت زندگی روانی
۳/۵۱	۲۶/۰۷	۹۸	۲۶/۳۳	۹۹	۲۸/۴۶	۱۰۷	۱۰/۹۰	۴۱	۸/۲۴	۳۱	کیفیت زندگی جسمانی
۲/۹۲	۶/۶۵	۲۵	۱۹/۹۵	۷۵	۴۵/۳۱	۱۷۰	۱۵/۶۹	۵۹	۱۲/۵۰	۴۷	کیفیت زندگی اقتصادی
۳/۴۵	۲۳/۹۴	۹۰	۲۲/۶۰	۸۵	۳۴/۳۱	۱۲۹	۱۳/۲۹	۵۰	۵/۸۶	۲۲	کیفیت زندگی خانوادگی
۳/۳۱											میزان کل

منبع: مطالعات نویسنده ۱۳۹۸.

پیامدهای زیست محیطی حاصل از صنعت نفت و گاز: یافته‌ها نشان می‌دهد که در بین شاخص‌های پیامدهای زیست محیطی نفت و گاز، بیشترین تأثیر بر آلودگی محیطی (۳/۶۱) و کمترین تأثیر بر وضعیت کشاورزی (۳/۰۱) می‌باشد. تأثیر بر سلامتی افراد (۳/۳۶)، تأثیر بر وضعیت هوا (۳/۰۴) و آلودگی آب (۳/۰۶) می‌باشد. میانگین کلی پیامدهای زیست محیطی نفت و گاز (۳/۲۲) است که نشان می‌دهد پاسخگویان در حد بالاتر از متوسط و نزدیک به زیاد به پیامدهای منفی پیامدهای زیست محیطی نفت و گاز اعتقاد دارند.

جدول ۳- توزیع پاسخگویان بر حسب میزان پیامدهای زیست محیطی حاصل از صنعت نفت و گاز

میانگین	خیلی زیاد (۵)		زیاد (۴)		متوسط (۳)		کم (۲)		خیلی کم (۱)		مولفه‌های پیامدهای زیست محیطی نفت و گاز
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۳/۰۱	۱۲/۷۷	۴۸	۲۱/۲۷	۸۰	۳۵/۹۰	۱۳۵	۱۴/۶۳	۵۵	۱۵/۴۲	۵۸	وضعیت کشاورزی
۳/۳۶	۲۱/۰۱	۷۹	۲۶/۶۰	۱۰۰	۱۸/۶۱	۷۰	۱۶/۴۹	۶۲	۱۷/۲۹	۶۵	تأثیر بر سلامتی افراد
۳/۰۴	۱۳/۵۷	۵۱	۳۲/۷۱	۱۲۳	۱۸/۳۵	۶۹	۱۵/۶۹	۵۹	۱۹/۶۸	۷۴	تأثیر بر وضعیت هوا
۳/۰۶	۱۱/۱۷	۴۲	۲۴/۲۰	۹۱	۳۲/۴۵	۱۲۲	۲۴/۴۷	۹۲	۷/۷۱	۲۹	آلودگی آب
۳/۶۱	۲۸/۹۹	۱۰۹	۳۳/۲۴	۱۲۵	۱۷/۲۹	۶۵	۱۱/۱۷	۴۲	۹/۳۱	۳۵	آلودگی‌های محیطی
۳/۲۲											میزان کل

منبع: مطالعات نویسنده ۱۳۹۸.

آمار استنباطی تحقیق:

بررسی وضعیت نرمال توزیع داده‌ها: برای استفاده از آزمون‌های پارامتریک، پیش شرط‌هایی وجود دارد که عبارتند از: شرط نرمال بودن داده‌ها. جهت بررسی نرمال بودن عامل‌ها از آزمون تک نمونه‌ای کلموگروف - اسمیرنوف به قرار زیر استفاده می‌شود.

$$H_0: \text{داده‌ها از توزیع نرمال برخوردارند} \quad H_1: \text{داده‌ها از توزیع نرمال برخوردار نیستند}$$

جدول ۴- آزمون کلموگروف - اسمیرنوف برای تعیین نرمال بودن متغیرهای پژوهش

مؤلفه های پژوهش	کیفیت زندگی اجتماعی	کیفیت زندگی روانی	کیفیت زندگی جسمانی	کیفیت زندگی اقتصادی	کیفیت زندگی خانوادگی	پیامدهای صنعت نفت و گاز
تعداد	۳۷۶	۳۷۶	۳۷۶	۳۷۶	۳۷۶	۳۷۶
مقادیر کلموگروف- اسمیرنوف	۰/۸۰۹	۱/۷۶	۲/۴۴	۲/۶۶	۲/۹۱	۳/۲۴
سطح معناداری (دو دامنه)	۰/۰۷۲	۰/۰۶۴	۰/۱۲	۰/۰۹۳	۰/۱۸	۰/۲۱۲

منبع: مطالعات نویسنده ۱۳۹۸.

با توجه به جدول شماره ۴ می توان نتیجه گرفت که چون مقادیر سطح معناداری کلیه متغیرهای پژوهش بیشتر از ۰,۰۵ می باشند و این عامل نرمال بودن توزیع داده ها را می رساند و در تحلیل فرضیه های پژوهش، آزمون های پارامتریک را بکار گرفت.

- بین پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز و کیفیت زندگی شهروندان در ابعاد مختلف (اجتماعی، روانی، جسمانی، اقتصادی و خانوادگی) در حوزه پارس جنوبی ارتباط وجود دارد. جهت بررسی فرضیه از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. یافته ها به شرح جدول زیر می باشد.

جدول ۵- همبستگی بین متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق

نام متغیر	پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز	
	ضریب همبستگی	سطح معناداری
کیفیت زندگی	اجتماعی	-۰/۳۷
	روانی	-۰/۳۶
	جسمانی	-۰/۳۰
	اقتصادی	-۰/۱۵
	خانوادگی	-۰/۳۹
	میزان کل کیفیت زندگی	-۰/۳۴

منبع: مطالعات نویسنده ۱۳۹۸.

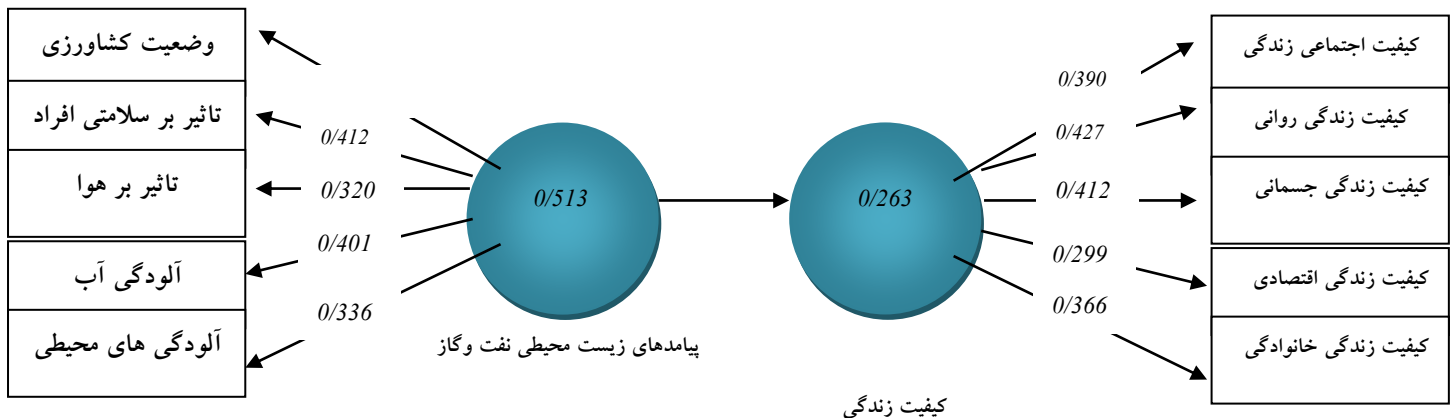
یافته ها حاکی از آن است که بین پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز با کیفیت زندگی و ابعاد آن از دیدگاه شهروندان رابطه منفی و معکوس و معنادار وجود دارد. در این میان رابطه بین پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز و کیفیت زندگی خانوادگی ($P = -0/39$) دارای بیشترین ضریب همبستگی و رابطه بین پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز و کیفیت زندگی جسمانی دارای کمترین ضریب همبستگی ($P = -0/30$) می باشند. به منظور تعیین شدت و جهت بررسی تأثیر پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز بر کیفیت زندگی شهروندان در ابعاد مختلف از یک مدل معادله ساختاری بهره گرفته شده است. در این پژوهش با استفاده از روش مدل سازی معادلات ساختاری به آزمون مدل های معادله ساختاری پژوهش پرداخته می شود. رویکرد در این قسمت، رویکرد دو مرحله ای است. بدین معنی که پس از تدوین مدل نظری پژوهش لازم است تا به بحث برآورد مدل یا به عبارتی دیگر برآورد پارامترهای آزاد در مدل و تحلیل شاخص های جزئی و کلی مدل پرداخت تا مشخص شود که آیا داده های تجربی در مجموع حمایت کننده ای مدل نظری تدوین شده هستند یا خیر.

مدل سازی معادلات ساختاری به روش حداقل مربعات (PLS) برخلاف روش کواریانس محور (نرم افزارهایی نظیر EQS ، $LISREL$ ، $AMOS$) فاقد شاخص های برازش مدل مبتنی بر کای دو جهت بررسی میزان مطابقت مدل نظری با داده های گردآوری شده می باشد، این امر به ماهیت پیش بین محور PLS بستگی دارد. بنابراین شاخص های برازش که به همراه این رویکرد توسعه یافته اند مربوط به بررسی کفایت مدل در پیش بینی متغیرهای وابسته می شوند؛ مانند شاخص های افزونگی^۱ و حشو یا شاخص GOF می باشد. برآوردهای مربوط به شاخص های ارزیابی کلیت مدل ساختاری و پارامترهای اصلی این مدل (اثر متغیر پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز بر کیفیت زندگی شهروندان در ابعاد مختلف) در شکل و جداول زیر گزارش شده است:

1. Communality

2. Redundancy

شکل ۲- مدل معادله ساختاری اثر پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز بر کیفیت زندگی شهروندان در ابعاد مختلف

جدول ۴- برآورد شاخص های ارزیابی کلیت مدل معادله ساختاری

شاخص	GOF	SRMR	NFI
مقدار	۰/۸۰	۰/۰۸۵	۰/۹۲

منبع: مطالعات نویسنده ۱۳۹۸.

شاخص های ارزیابی کلیت مدل معادله ساختاری در مجموع بیانگر این است که داده ها مدل نظری پژوهش را حمایت می کنند، به عبارت دیگر برازش داده ها به مدل برقرار است و شاخص ها دلالت بر مطلوبیت مدل معادله ساختاری دارند.

جدول ۵- برآورد اثر متغیر ابعاد مختلف پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز بر کیفیت زندگی شهروندان

متغیر مستقل	مسیر	متغیر وابسته	ضریب تعیین	ضریب اثر	مقدار بحرانی	سطح معناداری
پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز	<---	کیفیت زندگی شهروندان	۰/۲۶۳	-۰/۵۱۳	1/2	۰/۰۰۱

منبع: مطالعات نویسنده ۱۳۹۸.

مقادیر برآورد شده در جدول بالا بیانگر این است: (۱) متغیر پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز در مجموع ۰/۴۵ از واریانس متغیر کیفیت زندگی شهروندان را تبیین می کند، با مدنظر قرار دادن مقادیر مربوط به حجم اثر شاخص ضریب تعیین این مقدار در حد متوسط (۰/۲۱) برآورد می شود، به عبارت دیگر متغیر پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز در ابعاد مختلف در حد متوسط توان تبیین واریانس متغیر کیفیت زندگی شهروندان را دارد. (۲) اثر متغیر پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز بر کیفیت زندگی شهروندان به لحاظ آماری معنادار است. بنابراین فرضیه ی کلی پژوهش مبنی بر اینکه متغیر پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز بر متغیر کیفیت زندگی شهروندان تأثیر دارد، تأیید می شود. بنابراین فرضیه ی کلی پژوهش مبنی بر اینکه پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز بر کیفیت زندگی شهروندان تأثیر دارد، تأیید می شود. با توجه به مقدار ضریب تأثیر می توان گفت اثر ابعاد مختلف پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز بر کیفیت زندگی شهروندان در حد متوسط رو به بالا برآورد می شود.

نتیجه گیری و ارائه پیشنهادها:

همان طور که ذکر شد فرآیندهای اکتشاف و استخراج نفت و گاز می تواند آثار زیست محیطی گوناگونی در پی داشته باشند که بسته به مرحله فرآیند، پیچیدگی و حجم پروژه، ماهیت و حساسیت محیط اطراف، میزان اثر بخشی طرح و برنامه، روش های پیشگیری از آلودگی و تکنیک های کنترل و کاهش اثرات، می توانند متغیر باشند. البته تلاش های زیادی در جهت توسعه سیستم های مدیریتی، روش های عملیاتی و فن آوری مهندسی به منظور کاهش آثار زیست محیطی صورت گرفته و به میزان قابل توجهی میزان خسارات زیست محیطی را کاهش داده است، اما در هر صورت بر کیفیت زندگی افراد تأثیر گذار است. با توجه به اهمیت بحث از ارتباط بین پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز و کیفیت زندگی در پژوهش حاضر که در میان ۳۷۶ نفر از شهروندان شهرستان های عسلویه و کنگان به عنوان حجم نمونه به

انجام رسید، به بررسی ارتباط بین ارتباط بین پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز به عنوان متغیر مستقل و کیفیت زندگی شهروندان در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، روانی، جسمانی و خانوادگی به عنوان متغیر وابسته پرداخته شد.

یافته‌ها حاکی از آن است که بین پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز با کیفیت زندگی و ابعاد آن از دیدگاه شهروندان رابطه منفی و معکوس و معنادار وجود دارد. در این میان رابطه بین پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز و کیفیت زندگی خانوادگی ($P= -0/39$) دارای بیشترین ضریب همبستگی و رابطه بین پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز و کیفیت زندگی جسمانی دارای کمترین ضریب همبستگی ($P= -0/30$) می‌باشند. همچنین رابطه بین پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز با کیفیت زندگی اجتماعی ($P= -0/37$) و کیفیت زندگی روانی ($P= -0/36$) دارای ضریب همبستگی منفی و معنادار می‌باشد. همچنین بین پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز با کیفیت زندگی اقتصادی ارتباط معناداری مشاهده نشد. بنابراین می‌توان استدلال کرد که هر چه میزان پیامدهای زیست محیطی صنعت نفت و گاز ($P= -0/34$) و ابعاد آن بیشتر شود میزان کیفیت زندگی از دیدگاه شهروندان کمتر می‌شود و تمامی فرضیه‌های پژوهش حاضر تأیید می‌شوند. نتایج تحقیق حاضر مبنی بر ارتباط بین پیامدهای محیطی بر کیفیت زندگی با یافته‌های غلامی و دیگران (۱۳۹۷)، حسینی و عباسپور (۱۳۹۷)، محمدی و دیگران (۱۳۹۵) و امانپور و دیگران (۱۳۹۵) همخوانی دارد. هر کدام از پژوهشگران فوق در نتایج خود به ارتباط بین وضعیت زیست محیطی و کیفیت زندگی شهروندان پی بردند.

با عنایت به موارد مذکور می‌توان به این نتیجه رسید که یکی از مناطقی که با ورود صنعت کیفیت زندگی تحت تأثیر قرار گرفته است منطقه پارس جنوبی (شهرستان عسلویه و کنگان) است. این منطقه یکی از محروم‌ترین نقاط ایران به لحاظ امکانات زیر ساخت‌ها بوده و از جمله نقاطی است که اهالی آن از قدیم با دریا و تجارت سرو کار و با کشورهای حوزه خلیج فارس همواره داد و ستد داشته‌اند. یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از آن است که وضعیت زیست محیطی حاصل از صنعت نفت گاز باعث افزایش کیفیت زندگی نشده و حتی کیفیت زندگی اقتصادی را نیز افزایش نداده است. چرا که در گذشته و پیش از توسعه پارس جنوبی، در منطقه، معیشت ساکنان بومی بیشتر از طریق صیادی، دامداری و بعضاً کشاورزی و باغداری بود که در حال حاضر با توجه به تغییرات ایجاد شده به لحاظ کاربری اراضی، آلودگی‌های محیطی ناشی از استقرار تاسیسات پارس جنوبی و تغییرات بافت اجتماعی و شاعلان، رواج این‌گونه فعالیت‌ها را به شدت کم‌رنگ کرده است. از سوی دیگر شرکت‌های موجود، عموماً نیازمند نیروی کار متخصص یا نیمه‌متخصص بوده و ساکنان بومی منطقه را به کار نمی‌گیرند. بنابراین عموماً این گروه از ساکنان مشکلاتی در ارتباط با معیشت دارند و کیفیت زندگی آنها به ویژه از لحاظ اقتصادی تأمین نمی‌گردد. یکی از اهداف اجرای این پروژه‌ها در پارس جنوبی، فراهم کردن زمینه اشتغال در منطقه و جذب نیروی کار بومی و محرومیت‌زدایی بوده است. در صورتی که از زمان آغاز اجرای پروژه‌های اقتصادی در منطقه اکثر مردم بومی که در گذشته به کشاورزی و دامداری و همچنین صید اشتغال داشتند، زمین‌های خود را از دست داده و بیکار شده‌اند.

Reference:

1. Ajza shokouhi, Mohammad and Kamandari, Mohsen. (1394). *Assessment of Quality of Life Satisfaction in Chaharmahal, Iran. Urban Sociological Studies (Urban Studies). Part 5, No. 14.*
2. Akbarzadeh, Peyman; Mehran Akbarzadeh and Mehdi Akbarzadeh, (2016). *Socio-Environmental Impacts of Construction, Second International Congress of Earth Sciences and Urban Development, Tabriz: Kian Tarek Danesh Company, East Azarbaijan University Jihad Research Institute. 145 - 135.*
3. Ali Babaei, Yahya; Bayangani, Bahman 2 (2011). *Investigating the Impact of Economic and Social Capital on Cultural Capital (Youth Study of Paveh City). Cultural Studies and Communication, No. 18.*
4. Amanpour, Saeed; Safiyeh, Damanbagh and Niloufar Azarbazzin. (1395). *An Analysis on the Role of Environmental Components in Citizens' Quality of Life (Case Study: Ahvaz District 7). Journal of Geography, Civil and Urban Studies 2 (4).*
5. Epley, D. & Menon, M (2008). *A Method of Assembling Cross-sectional Indicators into a Community Quality of Life, Soc Indic Res, 281-296.*
6. Fathi, Hooman and Mehdi Behroush, (1396). *Social Challenges of the Environment in Sustainable Development, 4th International Conference on New Findings in Science and Technology, Qom: Soroush Hekmat Mortazavi Islamic Studies and Research Center.*
7. Fallahpour, Morteza and Alireza Dehghan Porfarshah. (1397). *Investigating the Destructive Economic, Social and Environmental-Health Consequences of Yields in Yazd, 4th*

- International Conference on New Findings in Agricultural Sciences, Natural Resources and Environment, Tehran, Association for Development and Promotion of Fundamental Sciences and Technologies. 23 - 15.*
8. Ghanbari, Nozar; Shirazi, Zahra; Shirazi, Zeinab. (1395). *Analysis and Relationship between Dimensions of Social Capital and Satisfaction with Quality of Life in Rural Areas (Case Study: Kermanshah Villages)*. *Social Sciences Quarterly Journal of Islamic Azad University, Shoushtar Branch, Vol. 10, No. 1, Successive 32.*
  9. Ghulami, Mohammad Hussein and Elham Esrari. (1397). *Survey of groundwater quality in Tabas plain for use in agricultural irrigation and green space based on environmental standards, Third National Conference on New Findings in Agricultural Sciences, Environment and Sustainable Natural Resources, Jiroft, Developers Conference.*
  10. Hejazi, Negin, Fazel, Reza and Wahida, Fereydoon. (1394). *The Impact of Assaluyeh Region Development on Quality of Life (with Industrial Growth Approach)*. *Social-Cultural Strategy, Fourth Year, Spring, No. 14.*
  11. Heink, U., & Kowarik, I. (2010). *What are indicators? On the definition of indicators in ecology and environmental planning*. *Ecological Indicators, 10(3), 584-593.*
  12. Kaur, H., Kaur, H., & Venkateshan, M. (2015). *Factors determining family support and quality of life of elderly population*. *International Journal of Medical Science and Public Health, 4(8), 1049-1053.*
  13. Lee, Y.-J., (2008), "Subjective quality of life measurement in Taipei", *Building and Environment 43 (2008) 1205–1215, 0360-1323/\$ -*
  14. Li, L. Young, D. Wei, H. Zhang, Y. Xiao, Sh, Wang, X and Chan, X. (1976). "The Relationship between objective life status and subjective life satisfaction with Quality of Life." *Behavioral medicine, Vol. 23, No. 4, pp. 149-160.*
  15. Mariani ,Fabio, Agustō'n Pe´rez-Barahona d,e, NatachaRaffin. (2010) , "Life expectancy and the environment " , *Journal of Economic Dynamics & Control 34 ,798–815*
  16. Moharramnejad, Nasser and Tehrani, Mahnaz. (1389). *A review of social theories and environmental management. Human and Environment, Volume 8, Number 1 (12-successive 23), Spring. 3-11.*
  17. Oktay, D. and Rustemli, A. (2010). *Measuring The Quality of Urban Life and Neighbourhood Satisfaction: Findings From Gazimagusa (Famagusta) Area Study, international journal of social sciences and humanity studies, Vol. 2, No. 2, Pp. 27-37.*
  18. Rahman, T., et al. (2003), *Measuring the quality of life across countries: A sensitivity analysis of well- being indices, The paper presented at WIDER international conference on inequality, Poverty and human well- being, Helsinki, Finland.*
  19. Rezaeans, Ali. (1370). *Principles of management. Tehran: Post Publications.*
  20. -Sirgy, M. (1986), *A quality of life theory driven from Maslows developmental perspective: Quality is related to progressive satisfaction of a hierarchy of needs, Lower order and higher, The American journal of Economics and sociology, Vol: 45*
  21. Schuessler, K.F., Fisher, G.A. (2005). *Quality of life research and sociology. Annual Review of Sociology, Vol: 11. 49 – 129.*
  22. Streimikiene, D. (2014). *Comparative assessment of environmental indicators of quality of life in Romania and Lithuania. Economics & Sociology, 7(1), 11.*
  23. Tahmasebi Birgani, Mohammad Reza. (1395). *Development of Environmental Risk Assessment and Management Model for Oil and Gas Well Drilling Projects. Tehran PhD Thesis: University of Tehran.*
  24. Ventegodt, Soren and others. (2003). *Global health and ability are primarily determined by our consciousness research finding from Denmark 1991 – 2004. Social indicators Research. 71, 87 – 122.*
  25. Zainal, Nor Rashidah, Gurmit Kaur, Nor 'Aisah Ahmad & Jamaliah Mhd.Khalili(2012), *Housing Conditions and Quality of Life of the Urban Poor in Malaysia, ASEAN Conference on Environment- Behaviour Studies, Bangkok, Thailand, 16-18 July.*

Research Paper

Investigating the Relationship between the Environmental Consequences of the Oil and Gas Industry and the Quality of Life of Citizens in South Pars

Seyed Mohammad Ahmadpour: PhD Student of Sociology, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran

Gholamreza Jafari Nia¹: Assistant Professor, Department of Sociology, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran

Habib Pasalazadeh: Assistant Professor, Department of Sociology, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran

Received: 2019/12/11

PP: 119- 122

Accepted:2020/1/10

Abstract

There are many factors that affect people's quality of life, including the degree of industrialization of life. Continuing one's commitment to the social system rooted in satisfaction with one's quality of life, community status, and overall living conditions. Anyone can analyze and evaluate their situation by analyzing their own circumstances. Although positive emotions about one's condition is a mental element, rooted in objective conditions. Considering the importance of discussing the feeling of quality of life, this study by using field method, surveys technique and questionnaire research, tries to answer the main question if there is any connection between the environmental consequences of oil and gas industry with the life quality of citizens in Pars area. The statistical population of this study is all citizens over the age of 18 in Asaluyeh and Kangan, 376 person's were surveyed by cochran formula as sample. SPSS software and Smart PLS structural equations were also used for data analysis. The results indicate there is negative and inverse relationship between the quality of life and environmental consequences of oil and gas industry with total quality of life ($P = -0.34$) and its indicators social ($P = -0.37$), mental ($P = -0.36$) physical ($P = -0.30$) and quality of family life ($P = -0.39$). Also the results of Structural Equation Model (Smart PLS) show that environmental impacts of oil and gas industry have moderate effect (-0.513) on quality of life and variable environmental consequences of oil and gas industry Explains the variance of (0.263). of quality of life in total.

Keywords: Oil & Gas Industry, Environmental Consequences, Quality of Life, South Pars Basin.

Extended Abstract

Introduction:

Quality of life is One of mental health the indicators. In debate about quality of life, not only life, but quality is important. Concern for quality of life is one of the hallmarks of contemporary society, and the scope for quality of life and its measurement may not have been as wide as it is today. Each of economists, scientists, and governments look at it from a different point of view. Quality of life is a complex and multidimensional concept influenced by components such as time and place and individual and social values, So it has different meanings for individuals and different groups. Some have interpreted it as the viability of an area, others as a measure of attractiveness and some as

¹. Corresponding author, Email: jafarinia_reza@yahoo.com, Tel: +989171726337

general welfare, social well-being, happiness, satisfaction, and so on. Continuing one's commitment to the social system rooted in satisfaction with one's quality of life, community status, and overall living conditions. Anyone can analyze and evaluate their situation by analyzing their own circumstances. Although positive emotions about one's condition is a mental element, rooted in objective conditions.

Methodology:

The purpose of this study was to investigate the relationship between environmental consequences of oil and gas industry and quality of life of citizens in South Pars area. The present study is a quantitative research based on the type of data collected and analyzed, and is a field study in terms of the type of approach to the problem under study. The technique used in this study is surveying. In the field study, a questionnaire was used to collect the required information. Prior to the beginning of the survey, the initial questionnaire was tested initially and using the results, the deficiencies were remedied and the final questionnaire was adjusted. The population of the city of Assaluyeh in 2016 is 73958 and the population over 18 years of age is about 58,000. The population of the city of Kangan in 2016 is 8 and the population and people over 18 years of age are about 80,000. Using the Cochran formula we obtained the sample size.

The sampling method in this study is quota and two-stage random. In this way, the sample size is selected by proportion of the population of each town. In the next step a number of neighborhoods and subdivisions of Assaluyeh and Kangan are selected randomly and then the final sample selected randomly from each neighborhood and area. Extracted. After data collection, data were analyzed using SPSS and PLS Smart statistical software in order to ensure the validity and reliability of consulting and using the opinions of relevant professors and experts as well as Cronbach's alpha test for reliability of the questionnaire. Based on the alpha coefficient, the reliability coefficient of all variables is above 0.7.

Results and discussion:

A structural equation model has been used to determine the severity and impact of the oil and gas industry on the quality of life of citizens in different dimensions. In this research, using Structural Equation Modeling (SEM), Structural Equation Modeling (SEM) is tested. The approach in this section is a two-stage approach. That, after formulating the theoretical model of the research is necessary to discuss the model estimation or in other words estimation of free parameters in the model and to analyze the general and partial indices of the model to determine whether the empirical data collectively supports the theoretical model. Are they edited or not? The findings indicate that there is a negative and significant relationship between the environmental consequences of the oil and gas industry with the quality of life and its dimensions from the citizens' point of view. Among the relationship between oil and gas industry environmental consequences and family life quality ($P = 0.39$), the highest correlation coefficient and relationship between environmental consequences of oil and gas industry and physical quality of life had the lowest correlation coefficient (0.30). - = P). Also, the relationship between environmental consequences of oil and gas industry with social quality of life ($P = 0.37$) and mental quality of life ($P = 0.36$) has a negative and significant correlation coefficient. Also, there was no significant relationship between environmental consequences of oil and gas industry and quality of economic life. Therefore, it can be argued that the more the environmental consequences of the oil and gas industry ($P = 0.34$) and its dimensions, the lower the quality of life from the citizens' point of view, and all the hypotheses of the present study are confirmed.

Conclusion

The results of the present study on the relationship between environmental consequences on quality of life has consonant with findings of Gholami and others (2018), Hosseini and Abbaspour (2016) and Amanpour et al (2016). Each of the above researchers found in their results the relationship between environmental status and quality of life of citizens. Considering the above, it can be concluded that one of the areas affected by the introduction of quality of life industry is the South Pars region (Assaluyeh and Kagan). This region is one of the most deprived areas of Iran in terms of infrastructure facilities and is one of the areas traditionally traded by sea and with the Persian. The

findings of the present study indicate that the environmental status of the oil industry not increased the quality of life and not even the quality of economic life. Because in past and before the development of South Pars, in the region, the livelihoods natives were mostly through fishing, ranching, and sometimes agriculture and gardening. And changes in the social context and workforce have greatly diminished the prevalence of such activities. on the other hand, existed companies, generally require specialized or semi-skilled workforce and do not employ local residents. Therefore, this group of residents generally has problems with their livelihoods and their quality of life is not particularly economically viable.

